

Badó Attila-Márki Dávid

Bírósági igazgatás Észtországban¹

I. Rövid összefoglaló a rendes bíróságok igazgatásáról, a közreműködő személyekről, szervezetekről

Igazgatás jellege: vegyes (minisztériumi, a bírói önkormányzati szervek erőteljes szerepe mellett)

- 1. Igazságügyi miniszter:** meghatározza a bíróságok illetékességét és helyét és a kinevezendő bírák számát, költségvetését az első fokon eljáró és a fellebbviteli bíróságok tekintetében. A minisztérium auditálja e bíróságok gazdálkodását. Az igazgatási feladatokat az Igazságszolgáltatási Tanáccsal együttműködésben látja el. A miniszternek sem utasítási joga, sem fegyelmi ügyekben jogköre nincs a bírák vonatkozásában.
- 2. Igazságszolgáltatási Tanács:** elnöke a Legfelsőbb Bíróság elnöke, 5 választott bíró, 2 észt parlamenti képviselő, 1 ügyvédi kamara által választott küldött, a Legfőbb Ügyész, vagy általa delegált személy, és a Parlament igazságügyi kancellárja (speciális, az Alkotmányban meghatározott, jogszerűsége ügyelő parlamenti pozíció.), vagy az általa delegált személy. Az igazságügyi miniszter a Tanács ülésén tanácskozási joggal rendelkezik. A Tanács mögötti adminisztrációs háttérrel ugyanakkor az igazságügyi minisztérium biztosítja. A Tanács alapvetően jóváhagyja (vagy elutasítja) a minisztériumi, miniszteri döntéseket számos gazdasági, szervezeti és személyi kérdésben. Jóváhagyja pl. az egyes bíróságokra meghatározott bírói létszámot. Jóváhagyja a bírósági elnökök és bírósági menedzserek kinevezését vagy felmentését.²

¹ Készült az Igazságügyi Minisztérium és a 120693 számú, „A pártatlanság biztosítása az igazságszolgáltatásban” című OTKA kutatás támogatásával.

² § 41. A Tanács fontosabb kompetenciái

A Tanács jóváhagyja:

1) a bíróságok területi illetékességét]

3) a bíróságok helyét 22 (6));

4) a bírák létszámát az egyes bíróságokon (§ 11; § 19; § 23)

5) A bírósági elnökök kinevezését

5¹) a bírói nyugdíjkorhatár megemelését (subsection 99¹ (2));

Előzetes véleményt formál a bíróságok költségvetéséről

Véleményezi a Legfelsőbb bírósági bírói pozícióra benyújtott pályázatokat.

3. **Bírósági elnökök:** Az igazságügy miniszter az Igazságszolgáltatási Tanács jóváhagyásával nevezi ki őket
4. **Bírósági menedzserek:** Az észtt rendszer specialitása, hogy 2002 óta bírósági menedzserek működnek a bíróságokon az elnök mellett (adott esetben egy személy több bíróságon is betöltheti a pozíciót) Bár az eredeti elképzelések szerint jóval szélesebb körben rendelkeztek volna döntési kompetenciával, az elnökök megőrizték vezető szerepüket, és a menedzserek által előkészített költségvetés tervezetét például továbbra is jóváhagyják. A 2002-es törvény alapján tipikusan nem jogászok töltötték be ezt a posztot, a menedzsereknek valamilyen BA diplomával kellett rendelkezniük csupán, és az igazságügy miniszter nevezte ki őket. Ma már a bírósági elnökök rendelkeznek kinevezési jogkörrel, és csak az adott bíróság bírái közül választhatják ki őket.
5. **Legfelsőbb Bíróság:** igazgatása önálló. Elnökét a Parlament választja a köztársasági elnök javaslatára. Tagjait a Parlament választja a Legfelsőbb Bíróság elnökének javaslatára.³(Az alkotmánybíróság szerepét is betölti.)
6. **Legfelsőbb bírósági bírói értekezlet:** A Legfelsőbb Bíróság összes bírója alkotja az értekezlet tagságát. A Köztársasági elnöknek ez a testület javasol végső soron kinevezésre vagy felmentésre minden bírát. Elbírálja a bírói vizsgabizottság döntései ellen érkező fellebbezéseket. A fegyelmi döntésekkel szembeni fellebbezéseket elbírálja. A Legfelsőbb Bíróság elnökével szembeni fegyelmi eljárás megindításáról dönt.
7. **Összbírói értekezlet:**⁴ Az összes kinevezett bírót tömörítő szervezet. Évente egyszer ül kötelezően, illetve ha az LB elnöke, vagy az igazságügyi miniszter összehívja. Megválasztja az Igazságszolgáltatási Tanácsba a bíró tagokat. Tagokat választ az LB fegyelmi tanácsába, tagokat választ a bírói vizsgabizottságba, a versenyvizsga bizottságba⁵, a képzési bizottságba stb., jóváhagyja a bírák etikai kódexét. Döntéseit a jelenlévők egyszerű többségével hozza.
8. **Fegyelmi tanács:** Első fokon fegyelmi ügyekben eljáró bírói tanács. Ítéletével szemben a Legfelsőbb Bíróság bírói értekezletéhez lehet fellebbezni.

³ Alkotmány 150. cikk

⁴ § 38. Court *en banc* [RT I 2005, 71, 549 - entry into force 01.01.2006].

⁵ RT I, 21.06.2014, 8 - entry into force 01.07.2014..

- 9. Bírői vizsgabizottság:**⁶ 16 tagból áll, 3 évre kinevezve, 12 választott bíró, egy Jogi Kar által delegált jogász, egy ig. minisztériumi delegált, egy ügyvéd kamara által delegált, egy Legfőbb ügyész által delegált ügyész⁷
- 10. Bíróképző tanács:**⁸ 6 választott bíró, egy delegált ügyész, egy jogi kari és egy minisztériumi delegált (3 évre kinevezve) A bírák képzéséről intézkedik, a legfelsőbb Bíróság nyújt ehhez számára segítséget

II. Háttér információk az igazgatás lényegi, vitára okot adó elemeiről

2002-ig tiszta minisztériumi igazgatás jellemezte az észti igazságszolgáltatást, amit az 1991-ben elfogadott, és 1993-ban hatályba lépett bíróságokról szóló törvény alapozott meg.⁹ Az igazságügyi miniszter kiemelkedő szerepe jellemezte a rendszert. A bírák kinevezésében betöltött szerepétől, a bíróságok és bírák számának meghatározásán keresztül a bírói képzések szervezéséig széleskörű jogosítványai voltak a miniszternek.

2002-ben alakul meg egy központi Igazságszolgáltatási Tanács. A bíróságokról szóló tv 39. szakasza kimondja, hogy az alap és fellebbviteli bíróságok igazgatását a Tanács és az Igazságügyi minisztérium együttműködésben végzi. Ehhez az Európai Bizottság jelentése vezetett, mely kimondta, hogy a bíróságok (a Legfelsőbb Bíróságot kivéve) szoros minisztériumi felügyelete a bírói függetlenség sérelméhez vezethet.¹⁰ Azóta a bírákra vonatkozó törvényt több alkalommal módosították, és jelentős jogköröket a minisztertől a Tanácshoz telepítettek.

A legfontosabb, bírói függetlenséget garantáló rendelkezés, hogy a bírák élethossziglani kinevezést kapnak, és hogy csak bírói ítélettel távolíthatók el.¹¹

⁶ § 69.

⁷ RT I, 23.12.2014, 1 - entry into force 01.01.2015.

⁸ § 44.

⁹ Kohtute Seatus, RT (1991), 38, 472.

¹⁰ European Commission, Regular Report on Estonia's Progress Towards Accession 2001.

¹¹ Bíróságokról szóló törvény 3§.